- ANNULLAMENT TAZ-ZWIEG – ART 19 (1) (D) (F) TAL-KAP 255-

IL-PRIM' AWLA TAL-QORTI CIVILI

IMHALLEF

ONOR. RAYMOND C. PACE LL.D.

Seduta ta' nhar il-Erbgha 5 ta' Gunju 2002

Kawza Numru: 32
Citazzjoni Numru: 1733/01/RCP

Ali Chahid

vs

Mary Spiteri

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-attur izzewweg lill-konvenuta fit-30 ta Settembru, 1996, mill-liema zwieg m'ghandhomx tfal.

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja

mizzewwga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha;

Illi l-kunsens tal-partijiet kien inkiseb bl-eskluzjcni pozittiva taz-zwieg iniffsu jew ta' xi wiehed jew wahda aktar mill-elementi essenzjaii tal-hajja mizzewga;

Illi l-imsemmi zwieg gie marbut ma' kundizzjoni li tirreferi ghall-futur, hekk kif ser ikun ippruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

Illi ghalhekk, l-imsemmi zwieg huwa null skond it-termini tal-**artikolu 19 (1) (g) u / jew (d) u/jew (f) tal-Att XXXVII tan-1975** li Jirregola z-Zwigijiet.

Illi l-istess attur talab li ghalhekk, il-konvenuta tghid ghaliex ma ghandiex din il-Qorti:

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta huwa null u bla effett; u

L-ispejjez kontra l-konvenuta li hija ngunta sabiex tidher in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 4A tal-process;

Rat li l-konvenuta giet debitament notifikata fl-4 ta' Frar 2002 u baqghet ma pprezentat ebda nota ta' eccezzjonijiet u ghalhekk baqghet kontumaci.

Rat il-verbal tas-6 ta' Marzu 2002 fejn il-kawza giet differita ghall-provi kollha tal-partijiet, tat-23 ta' April 2002 fejn Dr. Ellul informa lill-Qorti li prezenta affidavits tal-attur u ma baqaghlu provi izjed. Il-konvenuta prezenti kkonfermat li rceviet kopja tal-affidavit tal-attur. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-5 ta' Gunju 2002.

Rat in-nota tal-attur tas-24 ta' April 2002 fejn permezz taghha prezenta tliet affidavits.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET LEGALI.

Illi l-attur fil-premessi tieghu jghid illi l-kunsens tal-konvenuta kien vizzjat minhabba difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha; kif ukoll, minhabba li l-kunsens taghhom inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga.

Illi pero' qabel xejn jibda' biex jigi osservat li l-konvenuta baqghet kontumaci u ma pprezentatx l-ebda

eccezzjonijijiet, u ghalhekk ghalkemm jidher li l-istess konvenuta ma ghandhiex oggezzjoni ghal tali talba attrici, kemm peress li l-kontumacja tfisser fil-gurisprudenza nostrali oppozizzjoni, mela allura din il-Qorti trid tara xorta li jezistu l-elementi allegati sabiex tippronunzja fuq azzjoni ta' nullita' ta' zwieg, u dan apparti li *stante* li l-ligi hija kollha diretta sabiex tiddefendi r-rabta taz-zwieg tali ndagar huwa rikjest *di rigore* fil-ligi nostrali.

Illi fil-fatt ghandu jigi osservat ukoll li anke kieku l-konvenuta f'din il-kawza ammettiet it-talbiet attrici, xorta wahda din il-Qorti ghandha toqghod attenta li tara li l-allegazzjonijiet attrici jigu effettivament pruvati u li verament jezistu l-elementi necessarji sabiex tigi milqugha t-talba ta' annullament taz-zwieg, tant kif gie kkonfermat fis-sentenza **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002) u kif ritenut fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia** (A.C. 15 ta' Jannar, 2002 - Citaz. Nru: 165/95/VDG" anke fil-kaz ta' *"ammissjoni ta' xi talba jew ohra, din il-Qorti ma kenitx tkun ezonerata milli tisma', u naturalment tezamina u tivvaluta, il-provi sabiex tassigura ruhha li hemm bazi legali ghall-annullament mitlub (ara* ***"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri"****, (Prim'Awla, 4 ta' Novembru 1994);* ***"Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri",*** *(Prim'Awla, 3 ta' Ottubru 1995);* ***"Evelyn Agius vs John Borg"****, (Prim'Awla, 4 ta' Ottubru 1995);* ***"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"****, (Prim'Awla, 10 ta' Novembru 1995****);*** ***"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"****, (Prim'Awla, 21 ta' Novembru 1995);* ***"Terrence Richard vs Maria Concetta Richard nee' Goodlip"****, (Prim'Awla, 22 ta' Frar 1996);*

"Alfred Tonna vs Maria Tonna"*, (Prim'Awla, 31 ta' Jannar 1996);* ***"Bernardette Debono xebba Gauci vs Mario Debono"****, (Prim'Awla, 16 ta' Settembru 1996)*.

Illi ghal dak li jirrgwarda t-talbiet attrici jidher li l-istess premessi huma bbazati fuq dak ikkontemplat fl-**Artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cioe` l-**Att dwar iz-Zwieg**.

Illi l-attur jissottometti illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-**Artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:

"(d) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:

"*Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring*" (***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993)**, p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u invarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties*

should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (***Viladrich, P.J.,*** op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:

*"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard –** P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana**" – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku intrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"*Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita*" (**Forum, 1990**, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia` inghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju id-dottrina u l-gurisprudenza "*non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena*" (***Pompedda, M.F.,*** "**Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia***, **"Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara, "**Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju* (**"*Selina-Maria Vella Haber v. Joseph Gatt"***, *P.A., 15 ta' April 1996)"*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19(1)(d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew

kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, ***"Jacqueline Cousin v. Bernard Simler"***, P.A., 3 ta' Gunju 1998; ***"Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar"***, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u ***"Carmelo Grima v. Mary Andrews"***, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni irid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"*La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)*" (***Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"*Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in*

possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (*ibid.* pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja gie indikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li inghad li:-

"*… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole*" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibilita` li wiehed jaqdi *ossia* jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilita` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` "*di intendere e / o di volere*". "*L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*", jghid il-***Bersini***, "*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*" (op. Cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children*

within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (***Viladrich, P.J.,*** op. Cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea v. John Walsh"**, P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love"*.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"l-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cioe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom

nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbili.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

19 (1) (f) "*jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg*".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"*Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu immedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens*".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

III. <u>APPLIKAZZJONI TAL-LIGI GHAL KAZ DE QUO.</u>

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-attur fl-affidavit tieghu tal-14 ta' Marzu 2002 sostna li kien izzewweg lill-konvenuta fit-30 ta' Settembru 1996, u kien ilu biss jafha ghal ftit xhur.

Illi l-istess attur kompla jghid li meta gie Malta huwa mill-ewwel iltaqa' maghha, u sar jaf li hija kienet toqghod wahedha ghaliex kellha l-genituri taghha mejtin, u ghalkemm kellha disa' hutha ma kienet toqghod ma' hadd minnhom. Skond l-attur l-konvemnut kienet tidher kwieta,

mdejqa u *lonely,* tant li ghalkemm kien ikun maghha xorta kienet tkun mdejqa, u ma kenitx pero' tkun trid li jitlaq mid-dar u jhalli wahedha.

Illi fil-fatt, wara ftit xhur hija ssugeriet lill-attur li jizzewgu, ghaliex la darba kien qed iqatta' dan il-hin kollu maghha u anke jghix maghha, u ghalkemm l-attur isostni li ghall-ewwel huwa ma riedx, peress li hija baqghet tinsisti u peress li sab wens fiha, ghaliex kienet wahda mill-ftit nies li kienu jkellmuh Malta, beda jahsibha ghaliex ma riedx jirrovina r-relazzjoni ta' bejniethom.

Illi pero' huwa spjega li ma riedx li jkollu t-tfal ghaliex huwa trabba ma' hafna hutu u kienu batuti finanzjarjament, apparti li l-genituri tieghu kienu sseparaw u ghalhekk ma kellux tfulija felici. Dan qalu lill-konvenuta li sostniet li ghaliha li ma jkollhiex tfal ma kenitx problema, u ghalhekk huwa izzewweg sabiex *"b'hekk stajt nifranka naqra flus tal-kirja tal-appartament tieghu u mmur nghix ma' Mary fil-flat taghha gol-Belt".*

Illi pero' biss wara ftit gimghat l-konvenuta regghet bdiet tidher imdejjqa, u induna ghall-ewwel darba li kienet qed tiehu pilloli kontra d-dipressjoni u li kienet ilha tehodhom minn meta mietu l-genituri taghha, u wara x-xokk tieghu ghal dan il-fatt li huwa ma kienx jaf qabel ma zzewweg, beda jmur mal-konvenuta ghat-terapija, izda l-pozizzjoni baqghet l-istess u fil-fatt wara tliet (3) snin telaq mid-dar u sseparaw b'kuntratt tat-18 ta' Mejju 1999.

Illi xehed ukoll **Allal Rashdawl,** habib tal-attur, li sostna li l-attur ma kellux hbieb u ma kien jaf lil hadd Malta, u sar jaf lill-attur meta huwa kien ghadu kemm iltaqa' mal-konvenuta li kienet tidher dejjem imdejqa, u l-attur qallu l-istorja taghha kif irrakkontata minnu fl-istess affidavit li aktar 'il fuq saret riferenza ghalih.

Illi wara ftit xhur l-attur informah li kien ser jizzewweg lill-konvenuta ghaliex kienet ippressatu biex jaghmel dan il-pass ghaliex kienet dejjem wahedha u kien jithassarha, u qal li fl-istess hin kien ser jiffranka l-ispejjez ghax jibdew jghixu flimkien. Ftit wara z-zwieg taghhom l-attur qallu li xeba' bil-problemi li jigri b'martu ghand it-tobba minhabba depressjoni li hija kellha u li kienet ilha sfortunatament fuqha ghal zmien twil, u fil-fatt issepara u mar jghix fi *flat* ghalih.

Illi xehed ukoll **Brahim Douq,** habib iehor tal-attur li kkonferma dak li xehed ix-xhud precedenti, u senjatament li l-istess konvenuta kienet dejjem kwieta u thossha wahedha, pero' wara ftit xhur qallu li kienu ser jizzewgu u ma tantx deher kuntent bid-decizjoni li huwa kien ha ghaliex ma riedx li jkollu tfal ghaliex *"ried jaghmel xi haga b'hajti u mhux noqghod niehu hsieb it-tfal".* Wara ftit taz-zmien miz-zwieg l-attur qallu li kien imdejjaq ghaliex sar jaf li l-konvenuta kienet tbaghti b'dipressjoni u kien ilha b'din is-sitwazzjoni sa minn qabel iz-zwieg u l-konvenuta ma kienet qaltlu xejn, pero' beda; jehodha ghand tobba biex tiehu l-kura. Wara cirka tliet (3) snin l-attur qal li ma setghax jissaporti izjed u sab post ghalih fejn jghix.

Illi minn dawn il-provi, din il-Qorti thoss li ma hemm l-ebda dubju li l-attur izzewweg bil-kunsens tieghu vizzjat u dan fis-sens li ghall kollox elimina l-intenzjoni li jkollu tfal mill-istess zwieg, tant li ghamel tali patt bhala kundizzjoni sabiex huwa jizzwweg u ghalhekk jaccetta l-proposta tal-konvenuta.

Illi hawn il-Qorti tirreferi ghal dak li inghad fis-sentenza **"Anthony Gallo vs Anthony Cutajar *et nomine*"** (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) u cjoe' li :-

*"fil-fatt wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19(1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta' l-kunsens tieghu kien gja` mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament taz-zwieg".*

Illi la darba ghal dak li jolqot l-kuncett ta' *"l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga",* u cjoe' simulazzjoni parzjali, il-Qorti fil-kawza **"Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et"** (P.A.(NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-*"kommunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubilita' tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied",* liema elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza **"Aquilina vs Aquilina"** (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza **"Grech vs Grech"** (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990), liema

elementi huma l-istess bhala dak mehtieg fil-ligi kanonika, isegwi ghalhekk li l-eskluzjonijiet pozittiva ta' wiehed mill-istess elementi fil-kunsens ta' wiehed mill-konjugi jew tat-tnejn jirrizulta f'simulazzjoni parzjali tal-istess zwieg li jrendi l-istess zwieg null *ai termini* tal-ligi.

Illi fil-fatt l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-*"consortium vitae"* tikkomprendi zewg elementi u cioe' l-imhabba konjugali u r-responsabilta` tal-familja. Kif qalet il-Prim'Awla tal-Qorti Civili fid-decizjoni **"Magri vs Magri"** (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-"consortium vitae" hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il "consortium vitae" tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabilta' tal-familja."

Illi fil-fatt l-element ta' l-indossubilita' taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-ligi Maltija tippresupponi *'iuris tantum'* dan l-element ta' indossolubilita' fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, l-awtur ***J. Edwards Hudson*** (pg.164-165), jispjega car li *"indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from*

which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power".

Illi wkoll, ***D.J. Burns***, fii-kummentarju tieghu (**D.J. Burns**, **"Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions**. **A Historical Synopsis and Commentary."** - pg.151) jghid li *"it is not necessary that this intention* (i.e. li teskludi l-indossolubilita') *was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract."*

Illi ma hemm l-ebda dubju wkoll li l-prokrezzjoni tal-ulied hija wahda mill-elementi essenzjali taz-zwieg, u fl-opinjoni ta' din il-Qorti jirrizulta nkonfondibbli mill-istess xhieda prodotta, li l-konvenut mhux biss ma kellux intenzjoni fil-kunsens minnu moghti ghaz-zwieg li ma jkollux tfal, izda li adirittura wera din id-determinazzjoni tieghu li jeskludu ghal kollox l-element li jkun hemm ulied fl-istess zwieg b'att esterjuri, tant li ghamel l-istess prekoncett tieghu bhala kundizzjoni sabiex huwa jaccetta l-proposta taz-zwieg minghand il-konvenuta, tant li ma accettax li jizzewweg hlief biss wara li l-konvenuta accettat li ma ghandhiex oggezzjoni ghal tali kondizzjoni. Dan bhala fatt u bhala bazi ta' annullament taz-zwieg gie accettat fis-sentenza **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000).

Illi hawn ukoll il-Qorti tirreferi ghal dak li inghad fis-sentenza **"Sharon Lanzon mart Francis Attard vs Francis Attard"** (P.A. (RCP) 15 ta' Marzu 2000) u cjoe':-

"Meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja huwa kapaci li jaghti kunsens validu taz-zwieg, pero' fl-atti tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cioe' issimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori iz-zwieg, jew inkella fejn waqt li l-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cioe' saret simulazzjoni parzjali".

Illi applikati dawn il-principji ghall-kaz in ezami jidher li ghalhekk l-attur ipprova li dan huwa kaz ta' annullament taz-zwieg li jaqa' taht id-dipozizzjoni tal-**artikolu 19 (f) tal-Kap 255,** u jidher wkoll li dak li anima lill-attur sabiex jidhol fl-istess zwieg kien proprju li huwa kien ser jiffranka l-flus ghaliex huwa kien ser jghix fl-appartament tal-konvenuta, u allura zgur jiffranka l-kera li kellu fil-flat li kien qed jikri, kif fil-fatt sar wara z-zwieg.

Illi dawn l-istess ragunijiet migjuba mil-attur, u l-komportament tieghu qabel iz-zwieg, juri li dan iwassal ghal difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju min-naha tal-attur fuq il-hajja mizzewga, anke ghaliex l-kunsens tieghu, apparti li kien prekondizzjonat kif inghad iktar 'il fuq biex jeskludi *a priori* elementi serji u kostitwent tal-hajja mizzewga, kien vizjat ghaliex huwa dahal ghal dan iz-zwieg

biss ghal tliet ragunijiet, u cjoe' li jiffranka l-ispejjez li kellu tal-hajja ta' kuljum, ghaliex ra lill-konvenuta imdejqa, u fl-ahharnett ghaliex ma tantx kellu hbieb, li lkoll jindikaw u juru b'mod car li tali gudizzju fuq id-drittijiet u l-obbligi taz-zwieg fil-konfront tieghu kienu ghal kollox assenti fil-konsiderazzjonijiet tieghu sabiex iddecieda li jizzewweg u fatalment fil-mument li huwa ta l-kunsens tieghu ghall-istess zwieg.

Illi dan huwa ghall kollox distint u differenti minn dawk li gew skond il-gurisprudenza nostrali konsiderati bhala d-drittijiet u dmirijiet u l-elementi essenzjali taz-zwieg, tant li fis-sentenza **"Mary Mustefa Al Muhamed vs Mustefa Mustefa Al Muhammed"** (P.A. (NA) 27 ta' Lulju 1999) inghad li:-

*"Fil-kawza **"Haidin vs Haidin"** (PA. (Q.K) 7 ta' Lulju 1994), il-qorti qalet illi m'ghandu jkun hemm ebda motivazzjoni li ggieghel persuna tersaq ghaz-zwieg ghajr l-imhabba lejn persuna ohra w ix-xewqa li tqatta' l-kumplament ta' hajjitha fil-kumpanija taghha. Fiz-zwieg wiehed irid ikun lest li jaghtiha t-totalita' tieghu nnifsu esklussivament lill-persuna l-ohra, u din l-ghotja trid tkun mhux biss reciproka izda motivata bi hsieb genwin li vermament ikun irid johloq ' a partnership for life'".*

"Mill-gurisprudenza nostrana, jista' jinghad illi d-dmirijiet u drittijiet tal-mizzewgin fiz-zwieg huma dawk li komunament wiehed jistenna fi zwieg normali fis-socjeta' taghna. Fost dawn, wiehed isemmi l-fedelta' u l-assistenza, l-unita' u l-indossubilita' taz-zwieg, l-hajja komuni flimkien, id-dritt u d-

*dmir illi jittiehdu decizjonijiet flimkien intizi fl-ahjar interess tal-familja w il-prokreazzjoni ta' l-ulied. Il-hajja mizzewga timporta li l-mizzewgin jaqsmu kollox flimkien u li jkunu ta' ghajnuna u ta' assistenza lil xulxin, b'impenn shih a favur ta' xulxin u taz-zwieg taghhom l-element tal-' communio vitae'. Fil-kawza **"Micallef vs Micallef'** deciza fl-4 ta' Mejju 1993, il-Prim'Awla tal-Qorti Civili enuncjat illi 'element essenzjali tal-hajja mizzewga skond il-ligi taghna huwa d-dritt tal-mizzewgin ghall-komunjoni tal-hajja ('communio vitae') bejniethom".*

Illi dan kien ovvjament mankanti bejn il-partijiet, kemm mill-attur kif gja` indikat, u wkoll mill-konvenuta, *stante* li mill-provi prodotti jidher li hija zzewget lill-attur, u riedet taghmel dan biss ghaliex kienet thossha wahedha u riedet li jkollha lil xi hadd maghha, tant li ghalkemm kienet issofri ghal zmien minn dipressjoni qawwija, dwar dan qabel iz-zwieg lill-attur ma wrietu xejn, li fiha nfisha apparti li tapplika ghall-konsiderazzjoni taht dan is-subartikolu, tista' taghti lok ghar-raguni ohra ghall din it-talba ta' annullament taz-zwieg, li din il-Qorti ma thossx li ghandha tidhol fiha wkoll *stante* li hemm ragunijiet sufficjenti li tali zwieg jigi kkunsidrat bhala null u bla effett anke skond l-**artikolu 19 (1) (d),** apparti taht l-**artikolu 19 (1) (f)** li gja` gie kkunsidrat.

Illi ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu milqugha abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f)** ghar-ragunijiet fuq premessi.

IV. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi fil-kontumacja tal-konvenuta, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta huwa null u bla effett u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

Onor. Imhallef Raymond C. Pace LL.D.
5 ta' Gunju 2002

Mario Debono.
Deputat Registratur.
5 ta' Gunju 2002